

ζαέν (τουρκ. ζαζέ = νωπό:) ψωμίν, ζαέτ' (τουρκ. βαγιατ) τὸ μὴ νωπὸν Τὰ δὲ βαζαρέθ' (Γραπ) πληθ. βαζαρέθα (= ἄτπρα ψωμιά), κοντέθ' (κοντὸν ἐπένδυμα) πληθ. κοντέθα κατήντησαν πλέον οὐσιαστικά.

2. Παραθετικά.

α) Συγκριτικόν.

Ἐκ τῶν μονολεκτικῶν τύπων τοῦ συγκριτικοῦ σώζονται τὰ *πλείον* (Θοαν.) καὶ *πλέον*, *πλέϊον* (Ἄμισ) θηλ. *πλέϊσσα*, *καλλίων* καὶ *χεῖρ* (= χεῖρον) ἐπὶ παντὸς ἀριθμοῦ καὶ γένους, *ἀνέτερος*, *καθέτερος* (τ. ἔ. κατώτερος), *μειζέτερος*¹ Ἔσρ. Χαλδ. κ. ἀ., *πλέτερον* (τ. ἔ. πλειότερον) Ἄμισ., ἀσπρότερος Ὁφ., καθαρώτερος αὐτ. Γίνεται δὲ ἡ σύγκρισις συνήθως κατὰ τοὺς ἑξῆς τρεῖς τρόπους:

α') Διὰ θετικοῦ ἐπιθέτου ἐπιτασσομένου εἰς ἐμπρόθετον διορισμόν, ὅστις ἐκφερόμενος εἰς αἰτιατ. μετὰ τῆς ἀπό (ἀπ', ἀσσ', ἀστον καὶ ἀσσόν, ἀστην καὶ ἀσσην, ἀστο καὶ ἀσσό, ἀστοὶ καὶ ἀσσοὶ καὶ ἀσσοί, ἀστα καὶ ἀσσά) ἐκφράζει τὸν β' ὅρον τῆς συγκρίσεως, ἐν ᾧ ὁ πρῶτος ὅρος τίθεται ἐν ἀρχῇ τῆς φράσεως, οἷον: «τὸ μέλ' ἀσση ζάχαριν γλυκὸν ἔν'», «ὁ Γιάννης ἀσσόμ (ἦ: ἀστομ) Παναέτην τρανὸς ἔν'», «τ' ἐσέτερα τὰ φραεῖα ἀσσ' ἐμέτερα νόστιμα εἶναι», «τ' ἐμόν ἢ μάννα ἀστ' ἐσὸν μικρέσσα ἔν'», «ἐγὼ ἀσσ' (ἦ: ἀστ') ἐκεῖνον πολλὰ γράμματα ἔξέρω», «τὰ σῦκα ἀστα (ἦ: ἀσσά) μῆλα καλὰ εἶναι», «Οἱ Τοῦρκ' ἀσσ' (ἦ: ἀστ') Ἑβραίοις καθαροὶ εἶναι», «ἄγουρον ἀσσην γυναῖκα δυνατὸς ἔν'», «ἐγὼ ἀσσ' ἐκεῖνον παλληκάρ-τ-ς ἔξέβα», «ἄτυχος ἦσουν ἐσὺ ἀσσ' ἄλλα ἀσσ' ἀδελφά σου». (Ἄν Ἄμισ.).

β') Κατὰ τὸν αὐτὸν πάλιν τρόπον μετὰ τῆς διαφορᾶς, ὅτι προτάσσεται τοῦ θετικοῦ ἐπιθέτου τὸ ἐπιτατικὸν ἐπίρρημα ἄλλο (= ἔτι, κοιν. πιδ) ἢ *κιᾶλλο*, οἷον: «ἐγὼ ἄλλο ἄσπρος εἶμαι», «ἀτὸς *κιᾶλλο* δᾶβρολος ἔξέβεν», «τ' ἐμόν τὸ μαρὸν ἀσσ' ἐσὸν *κιᾶλλο* μικρὸν ἔν'», «τ' ἐσέτερον τ' ὁσπίτ' ἀσσ' ἐμέτερον *κιᾶλλο* ἔμορφον ἔν'», «ἄλλος ἀπ' ἐκεῖνον *κιᾶλλο* πηλληκάρ-τ-ς» Ἄμισ. (Σταῦρ. καὶ Σταυροῦλ. σ. 60). Ἐν δὲ τῇ περιπτώσει ταύτῃ δύναται καὶ νὰ παραλειφθῇ ὁ ἐμπροθέτως ἐκφερόμενος β' ὅρος τῆς συγκρίσεως, ὅταν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ εὐκόλως ἐννοῆται, οἷον: «τ' ἐμόν τὸ κορίσ' *κιᾶλλο* ἔμορφον ἔν'», «ἐγὼ *κιᾶλλο* πολλὰ γράμματα ἔμαθα ὡς σὸ σχόλειον».

γ') Διὰ τῶν συγκριτ. ἐπιθ. *καλλίων* (οὔτινος πολλάκις προτάσσονται αἱ ἐπιρρηματικαὶ φράσεις *δέκα κατά* (ἢ γάτα) = δεκάκις, *χιλά κατά* = χιλιάκις, *χεῖρ* (ἢ *βετέρ* τουρκ.) ἐπὶ παντὸς γένους καὶ ἀριθμοῦ, *ἀνέτερος*, *μειζέτερος* ἢ διὰ τοῦ *πλέον* μόνου ἢ μετὰ τοῦ *κιᾶλλο* προτασσομένου, οἷον: «τ' ὀσημερνὸν ἡμέρα ἀσσ' ὄψε-

¹ Τοῦτο φέρεται μειζότερος ἤδη παρὰ Πιορφ. de Cer. 720, 4 καὶ 720, 7 καὶ de Admín. 257, 3 «τῷ μειζοτέρῳ υἱῷ μου», τὸ δὲ οὐδ. *μειζότερον* παρὰ Μαλάλ. 490, 9.

σ'νὸν καλλίων ἔν'», «τ' ἐμέτερα τὰ παιδία ἄσ' ἐσέτερα καλλίων εἶναι», «ἐγὼ ἄσ' ἐσὲν ἀνέτερος εἶμαι», «τὴν νύχταν παίρ'ν ἄτον ἄσ' ἐμᾶς καλλίων» (τ. ἔ. αἱ Νε-ραΐδες), «τ' ἐκείνου ἡ δουλεία ἄσ' ἐμὸν χεῖρ' (ἢ βετὲρ) ἐγέντον», «ἀβροῖτο τὸ χαρ-τὶν (= βιβλίον) ἄσ' ἄλλο ἀνέτερον ἔν'», «ἐκείνε ἄσ' ἐσὲν μειζέτερος ἔν' καὶ πρέπ' ν' ἀκούς ἄτεν», «τ' ὄφρετισ'νὰ τὰ κοκκία (= σιτάρι) ἄσ' ὄπερσις'νὰ καθέτερα εἶναι», «ὁ βαθμὸς ἄτ' ἄσ' ἐμὸν καθέτερον ἔν'», «τ' ἐμὸν τὸ φραεῖν ἄσ' ἐσὸν πλέον ἔν' (ἢ: . . . κι' ἄλλο πλέον ἔν')», «ἄσσο' χουζμέι' (λ. τουρκ. = τύχη) πλέον δὲν (τ. ἔ. τιδὲν = τίποτε) κί' ἴνεται». Καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δυναται νὰ πα-ραλειφθῆ ὁ β' ὅρος τῆς συγκρίσεως, ὅταν ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ λόγου εὐκόλως ἐννοῆ-ται, οἷον: «'ς ἕναν χρόνον ἀπέσ' (= ἐντὸς ἐνὸς ἔτους) ἐπέρεν βαθμὸν ἀνέτερον (ἐννοεῖται: ἄσ' ἐκείνον τὸ εἶχεν)», «κλέφτες κι' ἀπανώτερος».

δ') Κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ τρόπῳ (προτασσομένου τοῦ ὑποκειμένου ἢ τοῦ ἀντικειμένου, ἐμψύχου ἢ ἀψύχου) μετὰ τῆς διαφορᾶς, ὅτι τοῦ συγκριτ. ἐπιθέτου προηγεῖται τὸ ἐπιτατικὸν ἐπίρρ. ἄλλο ἢ: κι' ἄλλο, οἷον: «ἄρρω-στον ὁσήμερον ἄλλο χεῖρ' ἐ(γ)έντον», «τ' ἐμὸν ὁ δέσκαλον ἄσ' ἐσὸν κι' ἄλλο καλ-λίων (ἢ: ἀνέτερος) ἔν'», «ὁ ψῦχον (= ὁ πυρετός) ἐποίκεν κι' ἄλλο χεῖρ' τὸν ἄρρω-στον», «ἐκείνος ἐπέρεν κι' ἄλλο ἀνέτερον βαθμὸν ἄσ' ἐμέν», «τὰ κακὰ (ἢ: τὰ δυ-στιχίας), τὸ ἔσυρα ἐγὼ, εἶναι κι' ἄλλο βετὲρ ἄσ' ἐσά».

ε') Ἐνίοτε ἡ σύγκρισις γίνεται καὶ διὰ τοῦ περ'σός ἢ παραπάν, οἷον: «ἄτός, τινὰν λές, ἄσ' ἐσὲν περ'σὸν ἀχούλ' (= νοῦν) ἔχ'», «ἄσ' ἐμὲν παραπάν' τρώει», «οἱ παραπάν' (ἢ: οἱ πλέοι) οἱ ποπᾶδες εἶναι παραδόπιστοι». Καὶ τὸ ἔναρθρον οἱ πολλοί, τὰ πολλὰ (ὡς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ) λαμβάνεται ὡς συγκριτ. ἄνευ β' ὅρου τῆς συγκρίσεως, οἷον: «οἱ πολλοὶ οἱ μαμμῆδες τὸ παιδὶν κοτσὸν εὐτάγ'ν-ε», «ἄτὸ γιὰ τοῖ πολλοὺς (= τοὺς περισσοτέρους, τὸ πλῆθος) ἔν'», «τὸ πολλὰ ἐδέβεν καὶ τ' ὀλίγον ἐπέμ'νεν» (κοιν. τὸ πολὺ πέρασε καὶ τὸ λίγο ἔμεινε), «τὸ πολλὰ τὸ φραεῖν πειράζ'».

β') Ὑπερθετικόν.

Ὁ ὑπερθετικὸς βαθμὸς δηλοῦται οὕτω. ἂν μὲν ἡ ἔννοια τῆς ὑπερθέσεως παρίσταται ἀπόλυτος, γίνεται χρῆσις τῶν ἐξῆς τύπων: 1) προτασσομένης τῆς γεν. πληθυντ. ὅλων ἀπλῆς ἢ ἐμπροσθέτου (μετὰ τῆς ἀπὸ) διορισμοῦ ἄστ', ἄσσο', ἀκο-λουθεῖ τὸ ἐπίθετον εἰς βαθμὸν θετικὸν ἢ καὶ συγκριτικόν, ὡς: «ὅλων πρῶτος ἐγὼ ἐδέβα τὸ ποτάμ'», «'ς σὴν τάξιν ἄτ' ὅλων ὁ πρῶτος μαθητὴς ἀτός ἔτον», «τ' ὅλων τὸ καλὸν τὸ φραεῖν πάντα ἐσὺ τρώ'ς», «ὅλων ἄσθεμος ἀτός ἔν'», «ὅλων ἔμορφος ἐκείνε ἔτον», «ὅλων ὁ καλὸς» (Ἰνέπ.), «ὅλων καλὰ παιδία ἐσεῖς εἰσιν», «ὅλων ἀνέτερος (ἢ: μειζέτερος) ἄδαπέσ' ἐσὺ εἶσαι», «ὅλων καλλίων τέχνην ἐγὼ

ἔξερν», «ὄλων χειρ' ἐκείνος ἐν'», «ἄσσ' οὐλ-τ-ς καλλίων ξάν' ἐσὺ εἶσαι», «ἄσσ' οὐλά τὰ παιδία μ' τὸ καλλίων ἀτὸς ἐν'», ἐνίοτε δὲ τὴν γεν. ὄλων συνοδεύει καὶ ἡ ἐγκλιτ. γενικὴ τῶν προσωπ. ἀντωνυμ. ἔμου, ἔσου, ἄτου», ὡς: «ὄλων ὁ βάης (τ. ἔ. ὁ βάης = ὁ πρῶτος) ἔμου ἐσὺ εἶσαι», «ὄλων ἔσου ὁ βάης ἀτὸς ἐν'», «ὄλων ὁ βάης ἄτου ἐσκοτῶθεν» καὶ ἄλλοτε μόνον θετικὸν ἐπίθετον διορίζον οὐσιαστ. μετὰ τῆς ἐγκλιτ. γεν. τῶν προσωπ. ἀντωνυμ. λαμβάνεται ὡς συγκριτ. ἀντι ὑπερθετικοῦ, ὡς: «ὁ τρανὸν ἀδελφὸς ἔμου» (= ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός μας), «τὸ καλὸν τὸ παιδὶν ἄτου ἐπέθανεν» (= τὸ καλύτερο παιδί τους ἀπέθανε). 2) Τίθεται τὸ θετικὸν ἐπίθετον μετὰ τὸ τουρκ. ἐπιρρ. τθῖβ (= πάρα πολὺ) πρὸ αὐτοῦ, οἶον: «τ' ἑμέτερον ἢ νύφε τθῖβ ἔμορφος ἐν'», «τθῖβ καλὸν δουλείαν ἡύρες», «τθῖβ ἔμορφα λόᾶ λές», «τθῖβ ἄσκεμα δουλείας ἐποίκεν», «τὸ κορίτσι μ' τθῖβ μικρὸν ἐν'», «ὁ πεθερὸς ἀτ'ς τθῖβ καλὸς ἐν'». 3) Ἐπιαναλαμβάνοντες τὸ θετικὸν ἐπίθετον (ἢ ἐπίρρημα) μετ' ἐμφάσεως προφερόμενον ὡς: «μικρὸς μικρὸς ἐγυναίκεσεν (= ἐνυμφεύθη)», «ἔτον ἔμορφος ἔμορφος, τὸν ἦλον ἔλεεν, γιὰ λάμπων, γιὰ θὰ λάμπω», «μακρὺς μακρὺς κυλόερος 'ς σὸν οὐρανὸν κι' ἄν' ἐφτάν» (αἰνίγμα ὁ καπνός), «ἔμορφα ἔμορφα ποίσον τὴ δουλεία σ'», «ἐνδῶκεν ἄτον καλὰ καλὰ κ' ἐδέβασεν ἄτον πλάν (= καὶ τὸν ἐξαπέστειλε)», «μάνι μάνι δέβα κ' ἔλα», «ἄμε ῥυτὰ ῥυτὰ».

Ἄν δὲ ἡ ἔννοια τῆς ὑπερθέσεως εἶναι σχετικὴ πρὸς ὠρισμένον πρόσωπον ἢ πράγμα, γίνεται χρῆσις τῶν ἐξῆς τρόπων: 1) Τίθεται ἐμπρόθετος διορισμὸς τοῦ πληθ. παντὸς γένους τοῦ ὄλος, ὄλεν καὶ οὐλεν (πληθ. οὐλ' καὶ οὐδ. οὐλά) μετὰ τῆς προθέσεως ἀπ' (ἢ ἄσσ') εἰς αἰτ. καὶ οὐσιαστικοῦ ἐνάρθρου ἀκολουθοῦντος (ἢ καὶ ἡ γεν. πληθ. ὄλων ἀπροθέτως μετ' ἐπιθέτου κατόπιν), φέρεται δ' ἔπειτα ἐπίθετον θετικὸν ἢ μετοχὴ τοῦ παθητ. παρακειμ. ἢ τὸ πρῶτος, ἢ καὶ ἐν τῶν συγκριτικῶν πλέον, ἄλλο πλέον, ἀνέτερος - ον, καθέτερος - ον, καλλίων, μειζέτερος - ον, βετέρ (τουρκ.), χειρ' ἢ καὶ ἐν τῶν ἐπιρρημάτων ἄν'θεν, κάθεν, ἀπέσ', ἀφκά, ἔξ', ὀλίγον, κι' ἄλλο μετ' ἐπιθ. ἢ ἐπιρρ. (ὡς: κι' ἄλλο πολλὰ, κι' ἄλλο ἔμπρ', κι' ἄλλο ἔμπρός, κι' ἄλλο ὀπίσ' κ. ἄ.), οἶον: «ἄσσ' οὐλ-τ-ς τοὶ δεσκάλ-τ-ς εἶνας ἔξερν καλὰ γράμματα», «ἄσσ' οὐλ-τ-ς πολλὰ ἐσὺ ἐξέρ-τ-ς», «ἄσσ' οὐλ-τ-ς ὀλίγον ψωμῖν ἐμὲν ἐδέκεν», «ἄσσ' οὐλά τὰ παιδία μ' τὸ μικρὸν ἐξέβεν προκομμένον», «ἄσσ' οὐλ-τ-ς πρῶτος πρῶτος ἐγὼ ἔρθα», «ἄσσ' οὐλ-τ-ς τοὶ νυφάδες ἰμ' ὄλων ἢ μικρέσσα πολλὰ προκομμέν-τ-σσα ἐν'», «ὄλων τὸ καλλίων (ἢ: τ' ὄλων τὸ καλλίων) ἐσὺ ἐπέρες», «ἄσσ' οὐλ-τ-ς πλέον ἐμὲν ἀγαπᾶ», «ἄσσ' οὐλ-τ-ς πλέον ἐγὼ πρέπ' νὰ παραπονείουμαι», «ἄστ' ὄλ-τ-ς χειρ' ἐσὺ εἶσαι», «τ' ὄλων τὸ βετέρ τὴ δουλείαν ἐδέκαν ἐμὲν», «ἄσσ' οὐλ-τ-ς κι' ἄλλο μικρὸς ἀτὸς ἔτον», «ἄσσ' οὐλ-τ-ς ἔμου γνωστικὸς ξάν' ἐσὺ εἶσαι», «ἄσσ' οὐλ-τ-ς καλλίων ξάν' ἀτὸς ἔτον», «ἄσσ' οὐλ-τ-ς ἔμου μειζέτερος ἐκείνος ἔτον», «ἄσσ' οὐλ-τ-ς καθέτερος μαθητὴς τ' ἐμὸν τὸ παιδὶν εὐρέ-

θεν», «ἄσσ' ὄλουνοὺς ἔσουν εἶνας ἔν' καλλίων», «ἄσσ' ὄλων τρανὸν ὁ γαῖδάρον ἔν'», «ἄσσ' οὐλά τὰ κακὰ τ' ὑστερον ἔτον βετέρ», «θέλ' νὰ κάθεται ἄσσ' οὐλ-τ-ς ἄν'θεν», «ἀδὰ 'ς σὸ χωρίον ἄσσ' οὐλ-τ-ς τοὶ γυναῖκ'ς ἔμορφος τ' ἀδελφοῦ μ' ἢ γυναῖκα ἔν'», «οἱ μικροὶ πρέπ' νὰ κάθονται ἄσσ' οὐλ-τ-ς κάθενκαικά», «ἐκατή-βασαν ἄτον ὄλων ἀφκά», «ὄλων ἀφκά κείται», «ἀνέβασαν ἄτον ὄλων ἀπάν'», «ἐξέβεν ὄλων ἀπάν' 'ς σὸ δένδρον», «ἔμθα ὄλων ἀπέσ'», «ἐπέμ'νεν ὄλων ἔξ'» 2) Ἔθεται πάλιν ἐμπρόθετος διορισμὸς τοῦ ὄλος μετὰ τῆς ἀπ' (ἢ ἄσσ'), ἀλλ' εἰς γεν πληθ. (ὄλων, ὄλων) ἢ καὶ ὄλουνέτερον (πληθ. ὄλουνέτερα) μετὰ τῆς αὐτῆς προθέσεως καὶ ἀκολουθεῖ τὸ θετικὸν ἐπίθ. μόνον (ἢ ἢ πάθητ. μετοχή τοῦ παρακ.), ἢ προτασσομένου τοῦ ἐπιτακικοῦ ἐπιρρ. κι_ἄλλο ἢ τθίβ, οἶον: «ἄστ' ὄλων (ἢ ἄστ' ὄλουνέτερα) τὰ παιδία τ' ἐσὰ ἐξέβαν προκομμένα», «ἄστ' ὄλων (ἢ ἄστ' ὄλουνέτερα) τὰ χαρτία τ' ἐμὰ εἶναι ἔμορφα», «ἄστ' ὄλουνέτερον ψιλὸν λαλίαν ἀτὸς ἔχ'», «ἄσσ' ὄλων κι_ἄλλο ἄσκεμα λώματα ἀτὸς φορεῖ», «ἄσσ' ὄλουνέτερον κι_ἄλλο κοντὰ τ' ἐμὰ τὰ μαλλία εἶναι», «ἄσσ' ὄλωνέτερα κι_ἄλλο προκομμένα ἐξέβαν τὰ γυναικαδέλγα μ'», «ἄσσ' ὄλων τθίβ ἄσκεμα γράμματα τ' ἐσὰ εἶναι», «ἄσσ' ὄλων τ' ὄσπίτ' τ' ἐσὸν τθίβ ἔμορφον ἔν'», «ἀτὸ ἔνι κι_ἄλλο καλὸν ἄστ' ἐκεινοῦ» (Νικόπ. Κολων.).

V. Ἀριθμητικά.

α') Ἀπόλυτα.

Κλίσις τοῦ ἑνας, εἶνας (καὶ μία), ἕναν.

Τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν κλιτὰ εἶναι τὰ ἑνας καὶ εἶνας (ἕνας ἄγουρος, εἶνας θεός, εἶνας γυναῖκα, μίανα γυναῖκα Ἄν. Ἀμισ., ἕμία Ὀφ., μίος Σινώπ.) ἕναν καὶ ἕνα (ἕναν μῆλον Τραπ. Χαλδ. κ.ἄ., ἕνα καρύδι Ἄν. Ἀμ.), δύοι καὶ δυ' (τὸ δύο ἄκλιτον), τρεῖ οὐδ. τρία, τεσσαρ' οὐδ. τέσσερα καὶ τὰ πληθυντικὰ δακό-θοι καὶ δακόθ' (ἐν Σουρμ. ἐδακόθοι) οὐδ. δακόθα, τρακόθοι καὶ τρακόθ' (ἐν Σούρμ. ἐτρακόθοι) οὐδ. τρακόθα (ἐτρακόθα Σούρμ.), τετρακόθ(οι) οὐδ. τετρακόθα πεντακόθ(οι), ἑξακόθ(οι), ἑφτακόθ(οι), ὄχτακόθ(οι), ἐνάκόθ(οι), χίλι(οι), οὐδ. πεντακόθα, ἑξακόθα, ἑφτακόθα, ὄχτακόθα, ἐνάκόθα, χίλια.

Ὄνομ. ἑνας καὶ εἶνας, οὐδ. ἕναν καὶ ἕνα (Ἄν. Ἀμισ., Ὄξα, Ὀφ., Οἰν., Σεμέν.), εἷς (λχ εἷς Τοῦρκος) Καραπ. γεν. εἶνος (ἄρσ. θηλ. οὐδ., ὡς: εἶνος ἀγούρ', εἶνος χέρας, εἶνος παιδί'), ἐνός καὶ ἐνοῦ, εἰνός (Μεσοχ.), εἶνος (ὡς: εἶνος ὄροῦ δρόμος) Καράπ. Ἀμισ. Ἐσφ. Χαλδ. κ.ἄ., εἰνονος (π.χ. εἰνονος γκαδῆ σπίτ') Καράπ. αἰτ. ἕναν ἄρσ. θηλ. καὶ οὐδ. Τραπ. Χαλδ. κ.ἄ. (ἐν Ὄφει δὲ καὶ Σουρμ. κ. ἄ. καὶ θηλ.), οὐδ. ἕναν Τραπ. Χαλδ. κ.ἄ. (οἶον: ἕναν ψωμῖν) καὶ ἕνα Ἄν.